

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS

Rīgā 2021.gada 28.janvārī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Diāna Makarova, Veronika Krūmiņa, Ieva Višķere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „DelfinGroup” pieteikumu par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2016.gada 26.septembra lēmuma Nr. NK-2016-37 atcelšanu daļā un 2017.gada 21.februāra lēmuma patērētāju kolektīvo interešu pārkāpuma lietā Nr. 9-pk atcelšanu, sakarā ar SIA „DelfinGroup” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 30.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – centrs) 2016.gada 26.septembrī pieteicējai SIA „DelfinGroup” (iepriekšējais nosaukums – SIA „ExpressCredit”) izsniedza speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai Latvijā ar šādiem nosacījumiem:

1) līdz 2016.gada 30.oktobrim pieteicēja novērš centra konstatētos Patērētāju tiesību aizsardzības likuma pārkāpumus, ieviešot izmaiņas pieteicējas piemērotajās komisijas maksās par patērētāju kreditēšanas līgumu pagarināšanu, nosakot, ka kredīta kopējās izmaksas patērētājam kopā ar komisiju par kredīta atmaksas termiņa pagarināšanu saistībā ar līgumu klientam nepārsniegs 0,25 procentus dienā par visu līguma darbības laiku, ja līguma darbības termiņš ar kredīta atmaksas pagarināšanu pārsniedz 30 dienas;

2) pieteicēja nekavējoties pārtrauc cedēt prasījumus, kas izriet no patērētāju kreditēšanas līgumiem, savstarpējo aizdevumu platformā *www.mintos.com* (turpmāk – platforma) vai citās tāda paša satura platformās.

[2] 2016.gada jūnijā centrs pēc savas iniciatīvas uzsāka administratīvo lietu par pieteicējas īstenotās komercprakses atbilstību 2015.gada 28.maijā pieņemtajiem grozījumiem Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, kas stājās spēkā 2016.gada 1.janvārī. Administratīvais process iestādē noslēdzās ar centra 2017.gada 21.februāra lēmumu par patērētāju kolektīvo interešu pārkāpumu, ar kuru pieteicējai uzlikta soda naudu 6000 *euro* apmērā par negodīgas komercprakses īstenošanu. Uzskatot, ka patērētājiem piedāvāto kreditēšanas līgumu kopējās izmaksas ietilpst arī kredīta termiņa pagarināšanas izmaksas, centrs konstatēja, ka pieteicēja patērētājiem piedāvā kreditēšanas līgumus ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta

2.³daļai neatbilstošām kredīta kopējām izmaksām dienā. Tādējādi centrs atzina, ka šīs izmaksas nav samērīgas un neatbilst godīgai darījumu praksei saskaņā ar minētā panta 2.²daļu.

[3] Nepiekrītot 2016.gadā izsniegtajā licencē ietvertajiem nosacījumiem, kā arī 2017.gada lēmumam par soda naudas piemērošanu, pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā. Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa pieteikumu noraidīja. Spriedums, ievērojot pievienošanos pirmās instances tiesas argumentācijai, pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] No pieteicējas darbības modeļa izriet, ka pieteicēja, noslēdzot ar patērētājiem kredīšanas līgumus, patērētājiem izsniedz kredītus un uz šo līgumu pamata iegūtās prasījuma tiesības tālāk cedē platformā trešajām personām. Cesijas rezultātā prasījuma tiesības pret patērētāju var iegūt ikviens persona, taču saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 1.¹daļu patērētāju kredīšanas pakalpojumus drīkst sniegt tikai licencēta kapitālsabiedrība. Līdz ar to licencē ietvertais nosacījums pārtraukt prasījuma tiesību cedēšanu ir pamatots, samērīgs un nepieciešams, jo cesijas rezultātā prasījuma tiesības pret patērētāju var iegūt arī tāda persona, kas neatbilst normatīvo aktu prasībām. Turklāt ir svarīga nevis darījuma (cesija) forma, bet gan kopfinansēšanas pakalpojumu būtība, kas liecina par cesionāra faktisko iestāšanos pieteicējas vietā.

[3.2] Cesijas institūts, cedenta un cesionāra tiesības un pienākumi ir paredzēti Civillikuma 1798, 1799., 1804., 1805., 1806.pantā. Novērtējot cesijas līgumus atbilstoši šīm tiesību normām, secināms, ka cesionārs iegūst prasījuma tiesības pret patērētāju kā parādnieku, arī nepārņemot starp sākotnējo kredīta devēju un patērētāju noslēgtās līgumiskās attiecības. Cesionāra prasījuma tiesību apjoms nav lielāks par cedenta prasījuma tiesību apjomu. Taču arī šādu prasījuma tiesību iegūšana var ietekmēt patērētāja tiesības un nostādīt patērētāju neizdevīgākā stāvoklī, ja prasījuma tiesības iegūst personas, kurām nav jāpilda licencētajai kapitālsabiedrībai noteiktie pienākumi. Tā kā atbilstoši Civillikuma normām cesionārs var darboties kā kreditors, cesionārs var vienpusēji atkāpties no līguma brīdī, kad, piemēram, parādnieks kavē grafikā noteiktos termiņus. Cesionārs var arī neņemt vērā aizdevuma līgumā paredzēto iespēju atlikt maksājumu, mainīt valūtu u.c. nosacījumus. Tādējādi patērētāja stāvoklis cesijas rezultātā var tikt pasliktināts, kas ir pretēji Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 23.aprīļa direktīvas 2008/84/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ direktīvu 87/102/EEK (turpmāk – Patēriņa kredītlīgumu direktīva) mērķim.

[3.3] Patēriņa kredītlīgumu direktīva atļauj prasījuma tiesību cesiju, paredzot, ka patērētāja informēšana šādā gadījumā nav nepieciešama, ja sākotnējais kredīta izsniedzējs turpina administrēt kredītu. Pieteicēja centusies to ievērot, cesijas līgumā paredzot, ka cesionārs neatgriezeniski pilnvaro pieteicēju administrēt kredītu un apņemas nevērsties pret patērētāju. Vienlaikus cesijas līgumā ir paredzēts arī tas, ka cesionārs tomēr var atsaukt pieteicējai izsniegto pilnvarojumu. Turklāt pieteicēja ar cesijas līgumu nevar pilnībā atņemt cesionāram tiesības atsaukt pieteicējai izsniegto pilnvaru, jo tas neatbilst Civillikums 2312.panta 3.punktam un 2313.pantam. Attiecīgi pieteicēja ar cesijas līguma noteikumiem nevar arī atņemt cesionāram tiesības īstenot pašam piemītošās prasījuma tiesības pret patērētāju.

[3.4] Uz to, ka cesijas rezultātā patērētājs var nonākt neizdevīgākā situācijā, norādījusi arī Finanšu un kapitāla tirgus komisija, analizējot pieteicējas darījumus platformā. Komisija uzsvērusi, ka savstarpējo aizdevumu platformas modelis, kāds pašreiz darbojas Latvijā, nav pieļaujams vairāku iemeslu dēļ, tostarp netiek sasniegts mērķis savest kopā aizņēmējus ar aizdevējiem. Nav saskatāma sadarbības partnera (licencēta patērētāju kreditētāja) darbības

ekonomiskā pamatojība, jo šāda darbība ir nevis tendēta uz procentu gūšanu no izsniegto aizdevumu izmantošanas, bet uz prasījuma tiesību par jau izsniegtiem kredītiem pārdošanu, lai veicinātu jaunu kredītu izsniegšanu. Tas varētu novest pie aizdevumu skaita un apmēra pieauguma, kad mazāka uzmanība tiek pievērsta aizņēmēju kredīspējai vai ķīlas objektu kvalitātei.

[3.5] Kaut arī centrs lēmuma rezolutīvajā daļā vārdiski patiešām ir norādījis uz vispārīgu aizliegumu cedēt prasījumus platformā, tomēr atbilstoši centra skaidrotajam šāds vispārējs aizliegums nav domāts. Pirmkārt, prasījumu cedēšana vispārīgi nav aizliegta, un to neapstrīd arī centrs. Otrkārt, centra lēmums attiecībā uz prasījumu cedēšanu ir jālasa kopumā, un no šā lēmuma neizriet, ka centrs iebilstu tādām prasījumu cesijām, kur cesionārs būtu licencēts kredītu izsniedzējs, juridiskā persona. No lēmuma izriet tas, ka pieteicējai aizliegts cedēt prasījumus personām, kuras nav juridiskās personas un nav tiesīgas izsniegt kredītus patērētājiem.

[3.6] Vērtējot jautājumu par kredīta termiņa pagarināšanas izmaksu iekļaušanu kredīta kopējās izmaksās, norādāms, ka no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 9.punkta normas teksta izriet, ka jebkuras izmaksu pozīcijas izslēgšana no kredīta kopējām izmaksām patērētājam ir izņēmums. Komisijas maksa par kredīta termiņa pagarināšanu pēc sava rakstura ir komisijas maksa par papildu pakalpojuma sniegšanu, proti, kredīta termiņa pagarināšanu. Līdz ar to šāda maksa ietilpst kredīta kopējās izmaksās līdzvērtīgi kā jebkura cita komisijas maksa, kas ir jāmaksā par pakalpojuma saņemšanu. Nav arī pamatots pieteicējas viedoklis, ka komisijas maksa par kredīta termiņa pagarināšanu ir uzskatāma par tādu maksājumu, kas kredīta devējam nav zināms.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka pieteicēja ilgstoši ir pārkāpusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļas noteikumus, piedāvājot patērētājiem slēgt kreditēšanas līgumus, kuru izmaksas nav samērīgas un neatbilst godīgai darījumu praksei. Patērētājiem ir sarežģīti pārzināt kreditēšanas jomas specifisko regulējumu, tostarp pārbaudīt, vai kredīta pagarināšanas komisijas apmērs ir noteikts, ievērojot tiesību normu prasības. Turklāt kredīta pagarināšanas brīdī daudzi patērētāji atrodas situācijā, kurā tiem ir ierobežotas iespējas izvēlēties citu pakalpojumu sniedzēju un ir mazāk aizsargāti pret negodīgiem līguma noteikumiem. Pieteicēja šo situāciju ir izmantojusi savās interesēs. Līdz ar to pieteicējas rīcība atzīstama par tādu, kas neatbilda profesionālajai rūpībai un būtiski negatīvi ietekmēja patērētāju ekonomisko rīcību.

[3.7] Nepamatots ir pieteicējas arguments, ka centra lēmums neatbilst tiesiskās noteiktības principam. Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijas vadlīnijās par 2015.gada maijā pieņemto grozījumu Patērētāju tiesību aizsardzības likumā piemērošanu nav tāda tiesību normu interpretācijas apraksta, kādu vēlas pieteicēja. Turklāt vadlīniju esība pieteicējai varēja radīt maldīgu priekšstatu par tiesību normu interpretāciju ne ilgāk kā līdz 2016.gada janvārim, kad centrs puda skaidru viedokli par Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļas piemērošanu kredīta pagarināšanas gadījumā. Kaut arī pieteicēja ir norādījusi arī uz nekonekventu centra viedokli par to, kā tieši ir aprēķināmas kredīta kopējās izmaksas patērētājam kredīta pagarināšanas gadījumā, tomēr tas nav bijis galvenais strīda priekšmets, jo pieteicēja vispār nav piekritusi kredīta kopējās izmaksās patērētājam iekļaut arī kredīta pagarināšanas izmaksas. Tas, ka nozares pārstāvji ilgstoši iesaistījās sarunās ar centru un Ekonomikas ministriju par tiesību normu interpretāciju, liecina par šā jautājuma ekonomisko nozīmīgumu.

[3.8] Pieteicējai piemērotā soda nauda ir samērīga, un nav saskatāms, ka, to nosakot, būtu pārkāpts vienlīdzības princips.

[4] Pieteicēja apgabaltiesas spriedumu ir pārsūdzējusi, kasācijas sūdzībā norādot šādus argumentus un apsvērumus.

[4.1] Tiesa nepareizi attiecinājusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 1.¹daļu uz personām, kas uz cesijas līguma pamata ieguvušas no kreditēšanas līguma izrietošu prasījumu pret patērētāju. Lai arī Patērētāju tiesību aizsardzības likums nedefinē patērētāja kreditēšanas pakalpojumus, no šā likuma 8.panta pirmās daļas var secināt, ka minētais pakalpojums izpaužas kā kredīta piešķiršana patērētājam atlikta maksājuma, aizdevuma vai citas tamlīdzīgas vienošanās veidā. Patērētāja kreditēšanas darbības veic pieteicēja, noslēdzot kreditēšanas līgumus, savukārt cesionārs iegūst no patērētāja kreditēšanas līguma izrietošu prasījumu. Tādējādi cesionārs neveic nevienu no darbībām, kas ietilpst patērētāja kreditēšanas pakalpojumā, līdz ar to cesionāram nav jāsaņem speciāla licence patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai.

[4.2] Tiesas secinātais, ka saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem no patērētāja kreditēšanas līguma izrietošo prasījumu cesija nav atļauta, nonāk pretrunā ar Patēriņa kredītlīgumu direktīvas 17.pantu, kas nepārprotami atļauj cesiju.

[4.3] Analizējot cesijas sekas, tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1804.pantu un nepareizi piemērojusi Civillikuma 2313.pantu, jo cedēto prasījuma tiesību izlietošana, prasot patērētājam izpildīt no kreditēšanas līguma izrietošās maksājuma saistības, neietilpst patērētāja kreditēšanas pakalpojuma apjomā. Tā kā atbilstoši Civillikuma noteikumiem cesionārs ar cesiju neiegūst vairāk tiesību, nekā bija cedentam, nav saprotams, kā patērētājs var nonākt nelabvēlīgākā stāvoklī, salīdzinot tā attiecības ar cedentu.

[4.4] Tiesa nepareizi novērtējusi apstākļus un pierādījumus par cesionāra iespējām identificēt parādnieku, kā arī nav ņēmusi vērā normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus informācijas par personu iegūšanai. Turklāt, norādot, ka pieteicēja nav iesniegusi cesijas līgumus redakcijā, kāda tā bija centra veiktās pārbaudes laikā, tiesa nepamatoti šādus cesijas līgumus nav pieprasījusi centram. Tādējādi tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 247.panta otro daļu.

[4.5] Tiesa nepareizi iztulkojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 9.punktu, kļūdaini secinot, ka minētajā tiesību normā definētais jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” aptver arī komisiju par kredīta termiņa pagarināšanu.

[4.6] Pieteicējai soda nauda piemērota tādā situācijā, kurā Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas skaidri nenoteica, ka, aprēķinot kredīta kopējās izmaksas patērētājam, ir jāņem vērā arī komisija par kredīta termiņa pagarināšanu. Nepamatoti ir tiesas secinājumi par to, ka Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijas vadlīniju saskaņošana pieteicējai nevarēja radīt palāvību, ka kredīta kopējās izmaksās patērētājam nav iekļaujamas kredīta pagarināšanas izmaksas. Nepareizi ir arī tiesas secinājumi par nekonekvento centra viedokli attiecībā uz to, kā aprēķināmi kredīta kopējo izmaksu patērētājam ierobežojumi kredīta pagarināšanas gadījumā, jo tiesa nav ņēmusi vērā, ka skaidra viedokļa neesība pieteicējai radīja objektīvus šķēršļus laikus ieviest nepieciešamās izmaiņas kredīta komisiju aprēķināšanā.

[4.7] Atzīstot pieteicējas īstenoto komercpraksi par neatbilstošu profesionālajai rūpībai, tiesa nav ņēmusi vērā pieteicējas iesaistīšanos ilgstošā dialogā ar centru un Ekonomijas ministriju par Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļas piemērošanu, izmantojot Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijas starpniecību, un to, ka centrs pats ilgstoši

nespēja sniegt skaidru viedokli šajā jautājumā. Apstākļos, kad centra sniegtā informācija bija pretrunīga, pieteicējai nebija iespējams laikus ieviest nepieciešamās izmaiņas tās līgumos un informācijas tehnoloģiju sistēmā un apmācīt darbiniekus. Savukārt, atzīstot, ka pieteicējas īstenotā komercprakse negatīvi ietekmējusi patērētāju ekonomisko rīcību, tiesa nav ņēmusi vērā, ka pirms vienošanās noslēgšanas par kredīta termiņa pagarināšanu patērētājiem bija pieejama informācija par komisijas apmēru kredīta termiņa pagarināšanas gadījumā un tātad – nodrošināta iespēja pieņemt uz informāciju balstītu un ekonomiski pamatotu lēmumu atmaksāt kredītu (tostarp pa daļām) vai pagarināt kredīta termiņu.

[4.8] Tiesa nav iztulkojusi Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.²panta pirmo daļu atbilstoši tās mērķim. No lietas apstākļiem izriet, ka pieteicēja faktiski ir tikusi sodīta par minētā likuma 15.¹pantā paredzētās rakstveida apņemšanās neiesniegšanu centram. Tāpēc konkrētajos apstākļos soda naudas piemērošana pieteicējai nevar tikt atzīta ne par efektīvu, ne samērīgu, ne arī preventīvu.

[5] Centrs paskaidrojumā par kasācijas sūdzību uzskata to par nepamatotu.

Motīvu daļa

[6] Kasācijas tiesvedības ietvaros izšķirami divi jautājumi: pirmkārt, vai apgabaltiesa pareizi atzinusi, ka centrs pamatoti pieteicējai izsniegtajā licencē ietvēris nosacījumu pārtraukt no patērētāju kreditēšanas līgumiem izrietošo prasījuma tiesību cedēšanu, otrkārt, vai apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka kredīta kopējās izmaksas patērētājam ir iekļaujama arī komisijas maksa par kredīta termiņa pagarināšanu.

I

[7] Patēriņa kredītlīgumu direktīvas 17.pants noteic: ja kreditora tiesības saskaņā ar kredītlīgumu vai līgumu kā tādu cedē trešajai personai, patērētājam ir tiesības vērsties tiesā pret cesionāru, izmantojot jebkuru aizsardzību, kas viņam bija pieejama pret sākotnējo kreditoru, tostarp ieskaitu, ja tāds ir atļauts attiecīgajā dalībvalstī. Patērētāju informē par cesiju, izņemot, ja sākotnējais kreditors, kas noslēdzis līgumu ar cesionāru, turpina apkalpot kredītu attiecībā pret patērētāju. Direktīvas preambulas 41.apsvērumā noteikts, ka pēc kreditora tiesību nodošanas saskaņā ar kredītlīgumu patērētājam nebūtu jānonāk neizdevīgākā stāvoklī. Tāpat patērētājs būtu pienācīgi jāinformē, ja kredītlīgums tiek cedēts trešajai personai. Tomēr, ja sākotnējais kreditors ar cesionāra piekrišanu joprojām rīkojas kā kreditors attiecībā pret patērētāju, patērētājam nav būtiski saņemt informāciju par cesiju. Tādēļ prasība Eiropas Savienības mērogā informēt patērētāju par cesiju šādos gadījumos būtu pārmērīga.

Minētās direktīvas prasības ir transponētas arī nacionālajos tiesību aktos. Proti, saskaņā ar Ministru kabineta 2010.gada 28.decembra noteikumu Nr. 1219 „Noteikumi par patērētāju kreditēšanu” (spēkā līdz 2016.gada 1.novembrim) (turpmāk – Patērētāju kreditēšanas noteikumi) 68.punktu, ja kredīta devējs cedē prasījumus, kas izriet no kreditēšanas līguma, trešajai personai, kredīta devējs informē patērētāju par cesiju, izņemot gadījumus, ja sākotnējais kredīta devējs, kas noslēdzis līgumu ar cesionāru, turpina apkalpot kredītu attiecībā pret patērētāju, vai noslēgts tāds kreditēšanas līgums, saskaņā ar kuru ar kuru saskaņā kredīta devējs

klusējot piekritis, ka patērētājs izmanto līdzekļus, kas pārsniedz patērētāja norēķinu kontā esošo naudas līdzekļu atlikumu vai piešķirto pārsnieguma kredītu.

Tātad vispārīgi gan Patēriņa kredītliģumu direktīva, gan nacionālās tiesību normas, arī šobrīd spēkā esošās, paredz prasījuma tiesību cedēšanu, kā to pamatoti norāda pieteicēja un ko nenoliedz arī centrs.

[8] Vienlaikus jāņem vērā Patēriņa kredītliģumu direktīvas preambulas 15.punkts. Tas noteic, ka šīs direktīvas noteikumus piemēro neatkarīgi no tā, vai kreditors ir juridiska persona vai fiziska persona. Tomēr šī direktīva neietekmē dalībvalstu tiesības saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem ierobežot patēriņa kredīta piešķiršanu, atļaujot to veikt tikai juridiskām personām vai dažām juridiskām personām.

Tātad Patēriņa kredītliģumu direktīvā ir paredzēta dalībvalstu kompetence noteikt to personu loku, kas ir tiesīgas sniegt patērētāju kredītēšanas pakalpojumus. Direktīva arī neizvirza nekādas prasības kredītdevēju regulējuma uzraudzības izveidei, tādējādi paredzot katras dalībvalsts tiesības izveidot savu sistēmu kredītdevēju darbības uzraudzībai.

No minētā izriet, ka dalībvalstis ir tiesīgas noteikt stingrākas patērētāju kredītēšanas prasības.

[9] Izstrādājot patērētāju kredītēšanas koncepciju nebanku kredītēšanas jomā, Ministru kabinets 2010.gada 27.janvārī pieņēma rīkojumu Nr. 33 „Par koncepciju par efektīva patērētāju tiesību aizsardzības mehānisma izveidi nebanku kredītēšanas jomā” (turpmāk – koncepcija).

Koncepcijā norādīts, ka tās mērķis ir nodrošināt augstu patērētāju tiesību aizsardzības līmeni godīgā, caurskatāmā un konkurētspējīgā tirgū, izveidojot efektīvu patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju uzraudzības mehānismu. Koncepcijā ņemts vērā, ka atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta pirmajai daļai (redakcijā, kādā tā bija spēkā koncepcijas pieņemšanas laikā) ar patērētāju kredītēšanu varēja nodarboties ikviens, sākot no fiziskajām personām (kuras saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros sniedz pakalpojumu patērētājam) līdz pat kapitālsabiedrībām. Koncepcijā uzsvērts, ka tiesiskais regulējums nebanku sektora kredītēšanas jomā vairākus gadus tika veidots, ņemot vērā gan patērētāju tiesību aizsardzību, gan noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas iespējas, gan nodokļu maksātāju intereses. Tomēr, ņemot vērā datus par iedzīvotāju nenokārtotajām parādsaistībām (arī iedzīvotāju brīvo naudas līdzekļu samazināšanos) un banku pieaugošo piesardzību kredītu izsniegšanā, koncepcijā prognozēts, ka palielināsies patērētāju pieprasījums pēc nebanku sektora kredītdevēju pakalpojumiem. Tādēļ norādīts uz nepieciešamību izveidot efektīvu šīs jomas uzraudzības mehānismu Latvijā. Tā rezultātā koncepcijā tika paredzēts ieviest nebanku kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju licencēšanas sistēmu, nosakot, ka ikvienam komersantam, kas veic patērētāju kredītēšanu, būs jāsaņem licence un kredītēšanas pakalpojumu sniegšanai bez licences tiks piemērotas stingras un efektīvas sankcijas. Attiecībā uz fiziskajām personām koncepcijā tika paredzēts, ka tām fiziskajām personām, kas pēc licencēšanas sistēmas ieviešanas vēlēšies nodarboties ar patērētāju kredītēšanu sistemātiski, patstāvīgi un par atlīdzību, būs jāreģistrējas kā individuālajiem komersantiem un arī jāsaņem licence (pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/204339-par-koncepciju-par-efektiva-pateretaju-tiesibu-aizsardzibas-mehanisma-izveidi-nebanku-kreditesanas-joma>).

2010.gada 28.oktobrī tika pieņemti un 2011.gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā. Šo grozījumu rezultātā likums tiks papildināts ar 8.panta 1.¹daļu, kas noteic, ka kredītēšanas pakalpojumu patērētājam drīkst sniegt kapitālsabiedrība,

kura saņēmusi speciālu atļauju (licenci) patērētāja kreditēšanas pakalpojuma sniegšanai (izņemot šajā normā paredzētos gadījumus). Tātad, ja sākotnēji, t.i., izstrādājot koncepciju patērētāju kreditēšanai nebanku jomā, tika plānots, ka patērētāju kreditēšanas pakalpojums, saņemot licences, drīkstēs sniegt gan fiziskās personas (saimnieciskās darbības ietvaros), gan juridiskās personas, tad, pieņemot grozījumus Patērētāju tiesību aizsardzības likumā, likumdevējs izšķīrās par nepieciešamību vēl vairāk ierobežot patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju loku, nosakot, ka šādus pakalpojumus ir tiesīgas sniegt tikai licencētas kapitālsabiedrības jeb licencētas sabiedrības ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrības.

[10] No pieteicējas argumentācijas izriet, ka minētajam apstāklim izskatāmajā gadījumā faktiski nav nekādas nozīmes, jo cesionārs, iegādājoties pieteicējas prasījuma tiesības pret patērētāju, nesniedz nevienu no kreditēšanai raksturīgajiem pakalpojumiem. Šajā sakarā pieteicēja kasācijas sūdzībā arī skaidro cesijas būtību, kā arī cesionāra tiesības un pienākumus, kas paredzēti Civillikuma normās, uzskatot, ka apgabaltiesa tās ir nepareizi piemērojusi.

Kā tika norādīts jau iepriekš, gan Patērētāju kredītlīgumu direktīva, gan Patērētāju kreditēšanas noteikumi vispārīgi atļauj prasījuma tiesību cedēšanu. Taču tas nenozīmē, ka tādējādi lietā būtu piemērojamas vienīgi Civillikuma normas, kas regulē tiesību cesiju, nevērtējot speciālajos normatīvajos aktos paredzēto kārtību un noteikumus to darījumu īstenošanai, kuru ietvaros ir notikusi tiesību cesiju. Tāpēc pieteicējas arguments, ka cesionārs, iegādājoties prasījuma tiesības pret patērētāju, nesniedz kreditēšanas pakalpojumu, un pārējie no šī aspekta izrietošie pieteicējas argumenti ir aplūkojami kopsakarā ar patērētāju tiesību aizsardzību regulējošām tiesību normām.

[11] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta pirmā daļa noteic, ka saskaņā ar patērētāja kreditēšanas līgumu persona, kas nodarbojas ar patērētāja kreditēšanu, piešķir vai apsola piešķirt patērētājam kredītu atlikta maksājuma, aizdevuma vai citas tamlīdzīgas finansiālas vienošanās veidā. Tātad patērētāja kreditēšanas darījuma rezultātā patērētājam tiek piešķirts kredīts noteiktas finansiālas vienošanās veidā.

Kā konstatējusi apgabaltiesa, pieteicējas saimnieciskās darbības modelis pārbaudāmajā periodā bija tāds, ka pieteicēja izsniedza patērētājiem kredītus, no kreditēšanas līguma izrietošās prasījuma tiesības pret patērētājiem cedēja platformā trešajām personām un no trešajām personām saņemtās naudas līdzekļus izmantoja nākamo kredītu izsniegšanai. Tātad zināma daļa no kredītiem patērētājiem tika izsniegta no trešo personu (cesionāru) naudas līdzekļiem. Ja pieteicēja necedētu prasījuma tiesības pret patērētājiem, pieteicējas rīcībā attiecīgi nebūtu no cesionāriem saņemto naudas līdzekļu, kuri faktiski izmantoti kredītu izsniegšanai. Līdz ar to, lai arī cesionāri nav slēguši kredītlīgumus un naudas līdzekļus patērētājiem nav izsnieguši tiešā veidā, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta pirmo daļu piemērojot pēc būtības un jēgas, secināms, ka cesionāri ar pieteicējas starpniecību ir snieguši kreditēšanai raksturīgus pakalpojumus. Turklāt, tā kā pieteicējas piedāvātā darbības modeļa rezultātā trešā persona uz cesijas līguma pamata juridiski ieguva prasījuma tiesības pret patērētāju, atzīstams, ka trešā persona iestājās pieteicējas vietā kā kredītdevējs. Taču, kā tika norādīts jau iepriekš, patērētāju kreditēšanas pakalpojumus atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 1.¹daļai drīkst sniegt tikai licencēta kapitālsabiedrība. Tā kā pieteicējas prasījuma tiesības pret patērētāju platformā varēja iegādāties un pieteicējas vietā varēja iestāties ikviens persona, proti, arī fiziska persona un juridiska persona bez atbilstošas

pakalpojumu jomas attīstību, stiprināt kopfinansējuma pakalpojumu tirgus stabilitāti un uzticamību, nodrošinot informācijas pieejamību un caurskatāmību, kā arī kopfinansējuma pakalpojumu izmantotāju interešu aizsardzību. Šajā likumprojektā ir atļauta kopfinansējuma darījumu īstenošana, taču prasījumu cesija nav paredzēta. Likumprojektā ir iecerēts, ka ieguldītājs (jeb šajā lietā cesionārs) var būt fiziska un juridiska persona, taču šī persona nevis pērk prasījuma tiesības (kā tas ir izskatāmajā gadījumā), bet gan ar kopfinansējuma pakalpojumu sniedzēja starpniecību aizdod naudas līdzekļus finansējuma saņēmējam (arī patērētājam). Likumprojektā ir paredzētas ikvienas kopfinansējuma darījumā iesaistītās personas tiesības, pienākumi, atbildība, uzraudzības kārtība u.tml. jautājumi.

Līdz ar to arī minētais apliecina konsekvētu valsts nostāju stingri uzraudzīt patērētāju kredītēšanas jomu un šo pakalpojumu sniedzēju, tostarp ieguldītāju (jeb šajā lietā cesionāru), darbību.

[14] Rezumējot minēto: Patēriņa kredītlīgumu direktīvas preambulas 15.punkts, saskaņā ar kuru dalībvalstīm ir tiesības ierobežot patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju loku, var ierobežot arī direktīvas 17.pantā noteiktos tiesību cesijas nosacījumus, ievērojot arī direktīvas preambulas 41.punktā noteikto, ka pēc kreditora tiesību nodošanas saskaņā ar kredītlīgumu patērētājam nebūtu jānonāk neizdevīgākā stāvoklī. Prasījuma tiesību nodošana var ietekmēt patērētāja tiesības un nostādīt patērētāju neizdevīgākā stāvoklī, ja prasījumus iegūst personas, kuras neatbilst normatīvo aktu prasībām, tostarp Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 1.¹daļai. Līdz ar to apgabaltiesa, atzīstot, ka centrs pieteicējai izsniegtajā licencē pamatoti ietvēris nosacījumu pārtraukt prasījuma tiesību cedēšanu personām, kas nav licencētas kapitālsabiedrības, ir pareizi piemērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta pirmo daļu un 1.¹daļu.

[15] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepamatoti nav pieprasījusi centram iesniegt tos cesijas līgumus, kādi bija centra rīcībā pārbaudes laikā. Līdz ar to pieteicēja uzskata, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 247.panta otro daļu, jo spriedumu nav pamatojusi ar apstākļiem, kas nodibināti ar lietā iegūtiem pierādījumiem.

Arī šādi argumenti nav pamatoti, jo pieteicēja pretēji Administratīvā procesa likuma 325.pantam nav norādījusi, kā pie lietas nepareizas izspriešanas novedis apstākļi, ka apgabaltiesa apelācijas sūdzībā norādītos cesijas līguma nosacījumus salīdzinājusi ar platformā pieejamiem līguma nosacījumiem un ar platformā aprakstīto kārtību, kādā prasījumu cedēšana notikusi pirms un pēc lietas izskatīšanas apelācijas instances tiesā. Pieteicēja nav izskaidrojusi, pie kādiem secinājumiem apgabaltiesai būtu pamats nonākt, ja tā izprasītu no centra tos cesijas līgumus, kas atbilstoši pieteicējas apgalvotajam bija centra rīcībā un ko centrs vērtēja pārbaudes laikā. Turklāt, kā jau minēts, pieteicēja nepamatoti koncentrējusies uz Civillikuma normām par

tiesību cesiju un cesijas līgumiem, neņemot vērā patērētāju tiesību aizsardzības jomu reglamentējošās tiesību normas.

II

[16] Tālāk novērtējami pieteicējas argumenti, ka kredīta pagarināšanas izmaksas neietilpst kredīta kopējās izmaksās patērētājam.

[17] Izskatāmajā lietā vērtējamie faktiskie apstākļi un piemērojamās tiesību normas šajā jautājumā atbilst Senāta 2020.gada 22.decembra spriedumā lietā Nr. SKA-436/2020 (*ECLI:LV:AT:2020:1222.A420185217.14.S*) ietvertajiem apstākļiem. Līdz ar to Senāts šajā spriedumā *mutatis mutandis* (mainot, ja nepieciešams) izmantos iepriekš minētajā spriedumā ietvertās atziņas.

[18] Jēdziena „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” definīcija sniegta Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 9.punktā. Minētā tiesību norma likumā ieviesta atbilstoši Patēriņa kredītlīgumu direktīvas 3.panta „g” punktam. Saskaņā ar šo direktīvas normu par kredīta kopējām izmaksām patērētājam uzskatāmas visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodokļi un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un kas ir kreditoram zināmi, izņemot notāra izmaksas.

Eiropas Savienības Tiesa 2020.gada 16.jūlija spriedumā lietā Nr. C-686/19, sniedzot atbildes uz Senāta uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem, norādīja, ka jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” ir autonomas Eiropas Savienības tiesību jēdziens, kurš visā tās teritorijā ir jāinterpretē vienādi (*sprieduma 38.–39.punkts*). Tiesa, atsaucoties uz tās iepriekš pieņemtajiem nolēmumiem, atgādināja, ka nolūkā nodrošināt augstu patērētāju aizsardzību likumdevējs Direktīvā 2008/48/EK ir paredzējis plašu minētā jēdziena definīciju, kas aptver visas izmaksas, kuras patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un ir kreditoram zināmas, tostarp gan izmaksas, kas ir saistītas ar kredīta saņemšanu, gan izmaksas, kas ir saistītas ar tā lietošanu laika gaitā (*sprieduma 30.–33.punkts*). Aplūkojot konkrētās lietas apstākļus – proti, situāciju, kad kredīta pagarināšanas nosacījumi ir daļa no kredītlīguma noteikumiem un nosacījumiem, par kuriem vienojas kredīta devējs un kredīta ņēmējs, – Tiesa atzina, ka šādā situācijā kredīta pagarināšanas izmaksas ir uzskatāmas par kredīta devējam zināmām (tas ir, noteiktām vai nosakāmām) un tād – atzīstamas par tādām izmaksām, kuras aptver jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” (*sprieduma 35.–36.punkts*). Izvērtējot jēdzienu „kredīta kopējās izmaksas patērētājam”, „kredīta kopsomma” un „kopējā summa, kas jāmaksā patērētājam” savstarpējo saistību, Tiesa arī atzina par nepamatotu argumentu, ka ar kredīta pagarināšanu saistītās izmaksas nevarot ietilpt kredīta kopējās izmaksās patērētājam tā iemesla dēļ, ka kredītlīguma noslēgšanas brīdī nav droši zināms, vai līgums tiks pagarināts (*sprieduma 37.–47.punkts*). Līdz ar to sprieduma noslēgumā Tiesa secināja: jēdziens „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” ir jāinterpretē tādējādi, ka šis jēdziens sevī ietver kredīta iespējamās pagarināšanas izmaksas gadījumā, ja, pirmkārt, konkrēti un precīzi noteikumi par kredīta iespējamu pagarināšanu, ieskaitot tā termiņu, ietilpst kredītlīguma noteikumos un nosacījumos,

par kuriem vienojas kredīta devējs un kredītaņēmējs, un, otrkārt, ja šīs izmaksas kredīta devējam ir zināmas (*sprieduma 53.punkts*).

[19] Tādējādi no Eiropas Savienības Tiesas sniegtās Patēriņa kredītlīgumu direktīvas 3.panta „g” punkta interpretācijas izriet skaidra atbilde, ka tādu kredītēšanas līgumu gadījumā, par kādiem ir strīds izskatāmajā lietā – proti, kuru nosacījumos un noteikumos, par kuriem, noslēdzot līgumu, vienojas kredīta devējs un kredītaņēmējs, ietilpst arī kredīta pagarināšanas noteikumi –, kredīta kopējās izmaksas patērētājam ietilpst arī kredīta pagarināšanas izmaksas. Līdz ar to pieteicējas kasācijas sūdzības argumenti, no kuriem izriet pretējs secinājums, nav pamatoti.

[20] No kasācijas sūdzības argumentācijas izriet pieteicējas viedoklis, ka, pat ja tiesa izskatāmajā lietā secinātu, ka kredīta pagarināšanas izmaksas ietilpst kredīta kopējās izmaksas, centra lēmumu pieņemšanas brīdī tas nebija skaidri izsecināms no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normām. Proti, pieteicējas ieskatā minētā likuma 8.panta 2.³ daļa nebija tik skaidri noformulēta, lai centrs būtu tiesīgs piemērot soda naudu par neatbilstošu rīcību saistībā ar kredīta pagarināšanas izmaksu noteikšanu patērētājiem. Pieteicējas ieskatā pats centrs ilgstoši neesot varējis noformulēt skaidru viedokli par minētās tiesību normas piemērošanu kredīta pagarināšanas gadījumā.

Senāts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ minētos argumentus atzīst par nepamatotiem.

[21] Pieteicēja norāda, ka Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācija (kuras biedre ir arī pieteicēja) 2015.gada jūlijā tās biedriem izstrādāja vadlīnijas par 2015.gada 28.maijā pieņemto grozījumu Patērētāju tiesību aizsardzības likumā piemērošanu. Minētajās vadlīnijās esot norādīts arī tas, ka, aprēķinot kredīta kopējās izmaksas patērētājam, neesot jāņem vērā maksājumi, kas kredīta devējam nav zināmi kredīta līguma noslēgšanas laikā, un kā viens no piemēriem šādiem maksājumiem minēts: „pagarināšanas maksas”. Vadlīniju projekts esot nosūtīts apstiprināšanai centra Finanšu pakalpojumu uzraudzības daļas vadītājam, kurš 2015.gada 4.augusta elektroniskā pasta vēstulē esot apstiprinājis projekta atbilstību likuma grozījumiem.

No minētajiem apsvērumiem noprotams pieteicējas uzskats, ka centra Finanšu pakalpojumu uzraudzības daļas vadītāja elektroniskā pasta vēstule asociācijas biedriem, tostarp pieteicējai, varēja radīt paļāvību, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas par kredīta kopējām izmaksām patērētājam ir interpretējamas tādējādi, ka tajās nav iekļaujamas kredīta pagarināšanas izmaksas. Senāts šādam viedoklim nepiekrīt.

Kā konsekvēnti atzīts Senāta praksē, vērtējot to, vai konkrētajā gadījumā ir konstatējama aizsargājama tiesiskā paļāvība, jāpārbauda, vai tiešām ir bijis iestādes skaidrs un beznosacījuma apsolījums, kas personai varēja radīt pamatotu paļāvību, vai persona uz šo apsolījumu ir paļāvusies un vai personas paļāvība ir aizsardzības vērtā (*piemēram, Senāta 2008.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-34/2008 (A42231904) 15.punkts, 2016.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr. SKA461/2016 (A43017613) 16.punkts, 2020.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-160/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0214.A420302514.4.S) 12.punkts*). Tātad vispirms ir jāpārbauda, vai iestāde ir raisījusi personā pamatotas cerības uz kādu konkrētu tiesisko seku iestāšanās nākotnē vai citu leģitīmu pozīciju – proti, sniegusi precīzus, beznosacījuma un saskaņotus solījumus (*sal. Senāta 2017.gada 28.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-706/2017 (A420193416) 21.punkts, 2020.gada 14.jūlija sprieduma*

lietā Nr. SKA-278/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0714.A420355016.8.S) 14.punkts, Briede J. Administratīvā procesa likuma 10.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (Zin. red.) Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 169.lpp.).

Vērtējot, vai strīdus elektroniskā pasta vēstulē ir skaidrs un beznosacījuma apsolījums par konkrētu tiesību normu interpretāciju, uz kuru pieteicēja kā asociācijas biedre varēja paļauties nākotnē, ņemams vērā, ka ne Patērētāju tiesību aizsardzības likuma, ne Ministru kabineta 2006.gada 1.augusta noteikumu Nr. 632 „Patērētāju tiesību aizsardzības centra nolikums”, ne arī kāda cita ārējā normatīvā akta normās nav noteikta centra kompetence saskaņot asociācijas, kurā apvienojušies konkrētu nozari pārstāvoši komercprakses īstenotāji, izstrādātās vadlīnijas komercprakses īstenošanai. Tāpēc situācijā, kad publisko tiesību normas centram nemaz neparedz funkciju saskaņot komercprakses īstenotāju izstrādātās vadlīnijas, apstākļi, ka konkrēts centra darbinieks pēc asociācijas lūguma ir pārbaudījis asociācijas izstrādātās vadlīnijas un norādījis, ka tās kopumā atbilst patērētāju tiesību aizsardzību regulējošajām tiesību normām, pats par sevi nevar tikt vērtēts kā visa centra vārdā izteikts viedoklis par to, ka tiesību normas ir piemērojamas tieši tādā veidā, kā atspoguļots asociācijas vadlīnijās.

Konkrētā gadījuma kontekstā par to arī neliecina ne strīdus vēstules forma, ne saturs. Proti, tā ir elektroniskā pasta vēstule, kas ir sūtīta no konkrēta centra darbinieka – Finanšu pakalpojumu uzraudzības daļas vadītāja – elektroniskā pasta adreses (nevis centra oficiālās elektroniskā pasta adreses), atbildot uz asociācijas pārstāves elektroniskā pasta vēstulē izteikto lūgumu „apskatīties vadlīnijas un sniegt par tām komentārus”, un tajā norādīts, ka asociācijas vadlīniju projektā „pa lielam viss ir kārtībā”. Šādi konkrēto vēstuli raksturojošie apstākļi paši par sevi neliecina ne par to, ka vēstulē norādītais viedoklis būtu uzskatāms par visa centra vārdā sniegtu viedokli, ne arī par to, ka konkrētais centra darbinieks būtu detalizēti iedziļinājies ikvienā vadlīnijās aplūkotajā jautājumā, kas var radīt potenciālos strīdus, un apsvēris visas iespējamās situācijas, kādās piemērojamas Patērētāju tiesību aizsardzības likumā grozītās normas, kā arī to piemērošanas niansas. Šajā sakarā jo īpaši būtiski paturēt prātā, ka kredīta pagarināšanas izmaksas ir tikai viens no jautājumiem, kas ir skarts asociācijas izstrādātajās vadlīnijās, un asociācija, nosūtot centram vadlīniju projektu, nav uzdevusi nevienu konkrētu jautājumu saistībā ar jēdziena „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” tvērumu kontekstā ar kredīta pagarināšanas izmaksām. Tādējādi nav pamata uzskatīt, ka strīdus vēstulē paustais viedoklis, ka vadlīnijas kopumā ir atzīstamas par atbilstošām Patērētāju tiesību aizsardzības likumā pieņemtajiem grozījumiem, konkrēti un tieši attiektos arī uz jautājumu, vai kredīta kopējās izmaksas patērētājam ir iekļaujamas arī kredīta pagarināšanas izmaksas.

Līdz ar to konkrētajos apstākļos nav saskatāms, ka centra Finanšu pakalpojumu uzraudzības daļas vadītāja elektroniskā pasta vēstulē būtu pausts tāds viedoklis, kas asociācijas biedriem varēja radīt paļāvību, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas par kredīta kopējām izmaksām patērētājam ir interpretējamas tādā veidā, ka tajās nav iekļaujamas kredīta pagarināšanas izmaksas.

[22] Papildus Senāts vērš uzmanību, ka Administratīvā procesa likumā ir paredzēts speciāls institūts, ar kura palīdzību persona var noskaidrot kompetentās iestādes viedokli par to, kā konkrētajos faktiskajos apstākļos ir piemērojamas tiesību normas – proti, uzziņas institūts (Administratīvā procesa likuma 98.– 101.pants). Tieši kompetentās iestādes sniegta uzziņa ir tas tiesību institūts, kuram likumdevējs ir piešķīris visaugstāko aizsardzību tiesiskās paļāvības kontekstā. Proti, likumdevējs paredzējis, ka uzziņa personai garantē drošību, ka tās paļāvība uz iestādes izteikumu ir aizsargājama, un, kuru saņemot, persona var plānot savu rīcību,

nebaidoties, vai ir pareizi sapratusi tiesību normas. Savukārt tad, ja persona izvēlas savas tiesības uz uzziņu neizmantot, tai ir jārēķinās, ka strīda gadījumā tās paļāvība uz iestādes sniegtu izteikumu var arī netikt atzīta kā pamatota (*Senāta 2020.gada 14.jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-278/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0714.A420355016.8.S) 13., 14. un 17.punkts, un tajā norādītā judikatūra un tiesību doktrīna*).

Kā redzams no Administratīvā procesa likuma 98.panta trešās daļas 2.punkta un 100.panta 5.punkta, būtiska uzziņas raksturojošā pazīme ir konkrētība – proti, personai iesniegumā par uzziņu ir jānorāda konkrēts jautājums, atbilde uz kuru ir atkarīga no personas aprakstīto faktu juridiska vērtējuma, bet iestādei uzziņā ir jāietver atbilde uz šo jautājumu. Šis princips ir attiecināms arī gadījumiem, kad iestāde izteikumu, kas personā modinājis pamatotas cerības uz kādām tiesībām vai citu leģitīmu pozīciju, sniegusi ne tikai uzziņas, bet arī kādā citā formā. Proti, jo konkrētāku jautājumu persona uzdod iestādei un jo konkrētu atbildi personai sniedz iestāde, jo vairāk ir aizsargājama personas paļāvība uz iestādes doto apsolījumu par konkrētu tiesisko seku iestāšanās nākotnē. Izskatāmajā situācijā, kā jau minēts, ne Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācija, kuras biedre ir pieteicēja, ne arī pati pieteicēja nebija izvēlējušās vērsties Patērētāju tiesību aizsardzības centrā ar konkrētu jautājumu par kredīta pagarināšanas izmaksu iekļaušanu kredīta kopējo izmaksu patērētājam aprēķinā, kaut arī no pieteicējas kā pietiekami informētas komercprakses īstenotājas patērētāju kreditēšanas jomā (un asociācijas kā vairāku šādu komercprakses īstenotāju pārstāves) būtu saprātīgi sagaidāma tieši šāda rīcība, ja komercprakses īstenotājiem par minēto jautājumu bija neskaidrības. Izšķīroties neizmantot pieejamos tiesiskos līdzekļus, lai saņemtu tādu centra sniegtu skaidru izteikumu, kas pieteicējai nākotnē varētu radīt pamatotu paļāvību, pieteicējai bija jārēķinās ar tai iespējami nelabvēlīgām sekām.

[23] Lietā nav strīda, ka skaidru izteikumu par to, ka kredīta kopējās izmaksās patērētājam ir iekļaujamas arī kredīta pagarināšanas izmaksas, centrs puda īsi pēc 2015.gada 28.maijā pieņemto grozījumu Patērētāju tiesību aizsardzības likumā spēkā stāšanās, proti, 2016.gada 11.janvārī, atbildot uz Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijas 2015.gada 9.decembra vēstuli, kurā bija lūgts sniegt viedokli par asociācijas izstrādāto vadlīniju saturu. Tomēr pieteicēja argumentē, ka no minētās vēstules sagatavošanas brīža līdz centra lēmuma pieņemšanas brīdim centrs vēl vairākas reizes mainīja viedokli par to, kā ir aprēķināmi kredīta kopējo izmaksu ierobežojumi kredīta pagarināšanas gadījumā. Minētā iemesla dēļ pieteicēja objektīvi neesot varējusi veikt nepieciešamās darbības, lai patērētājiem piedāvātu tādas kreditēšanas līgumus, kādus par pareiziem uzskata centrs, jo šādu izmaiņu izdarīšanai pēc katras centra viedokļa maiņas esot nepieciešams laiks.

Senāts atzīst, ka minētie argumenti nav tādi, kas pamatotu, ka centrs dažādos laika periodos bija paudis neskaidru vai savstarpēji pretrunīgu viedokli par to, vai kredīta kopējās izmaksās patērētājam ir vai nav iekļaujamas kredīta pagarināšanas izmaksas. No 2016.gada 11.janvāra, kad centrs vēstulē asociācijai norādīja, ka kredīta kopējās izmaksās patērētājam ir iekļaujamas kredīta pagarināšanas izmaksas, centra viedoklis par minēto jautājumu ir bijis pilnībā skaidrs un no minētā brīža nav mainījies. Tas, ka laikā no 2016.gada janvāra līdz 2017.gada februārim, kad tika pieņemts pārsūdzētais lēmums, centrs dažādās vēstulēs un publiski pieejamos informācijas avotos bija norādījis atšķirīgus veidus, kā tieši ir aprēķināmi kredīta kopējo izmaksu ierobežojumi kredīta pagarināšanas gadījumā, pats par sevi nenozīmē, ka pieteicēja varēja paļauties, ka netiks sodīta, ja kredīta kopējo izmaksu patērētājam aprēķinā vispār neiekļaus kredīta pagarināšanas izmaksas. Šajā sakarā arī norādāms, ka kredīta

pagarināšanas izmaksu noteikšana ietilpst tieši pieteicējas kā komercsabiedrības, kas īsteno komercpraksi patērētāju kreditēšanas jomā, kompetencē. Tāpēc pieteicējai pastāvēja iespēja noteikt arī tādas kredīta pagarināšanas izmaksas, kuras iekļaujot kredīta kopējo izmaksu patērētājam aprēķinā netiktu pārsniegts pat patērētājiem labvēlīgākais kredīta kopējo izmaksu ierobežojuma apmērs. Savukārt, ja pieteicēja šādas – savai komercdarbībai neizdevīgākas – kredīta pagarināšanas izmaksas nevēlējās noteikt, pieteicēja minētās izmaksas arī varēja noteikt, pamatojoties uz tādu kredīta kopējo izmaksu patērētājam aprēķina metodi, kādu uzskatīja par atbilstošāko tiesību normām, un risināt strīdu ar centru tieši par šo jautājumu.

[24] Senāts nekonstatē arī citus apstākļus, kuru dēļ būtu pamats secināt, ka pārsūdzēto lēmumu pieņemšanas brīdī Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas nebija pietiekami skaidras, lai piemērotu soda naudu par minētā likuma 8.panta 2.³daļai neatbilstošu rīcību saistībā ar kredīta pagarināšanas izmaksu noteikšanu patērētājiem.

Pieteicēja kasācijas sūdzībā pamatoti norāda, ka atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 90.pantā ietvertajiem tiesību normu kvalitātes kritērijiem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai (piemēram, *Satversmes tiesas 2006.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 16.punkts, 2011.gada 30.marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2.punkts, 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.1.punkts*). Tomēr jāņem vērā, ka tiesību normas skaidrība un paredzamība ir vērtējama, pamatojoties uz šīs normas interpretāciju. Proti, tiesību norma pamatā atzīstama par neskaidru tad, ja ar interpretācijas metožu palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (piemēram, *Satversmes tiesas 2011.gada 30.marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2.punkts, 2019.gada 21.februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.1.punkts*). Tas acīmredzami nav izskatāmais gadījums, jo Eiropas Savienības Tiesa spriedumā lietā Nr. C-686/19, izmantojot interpretācijas metodes, ir noskaidrojusi Patēriņa kredītliģumu direktīvā ietvertā jēdziena „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” saturu (kas atbilstoši minētajai direktīvai ieviests arī Patērētāju tiesību aizsardzības likumā), atzīstot, ka tas aptver arī kredīta pagarināšanas izmaksas. Šajā sakarā par nepamatotu atzīstams arī pieteicējas viedoklis, ka pretējs secinājums – proti, ka kredīta kopējās izmaksās patērētājam tomēr nav iekļaujamas kredīta pagarināšanas izmaksas – izrietēja no Eiropas Komisijas vadlīnijām Patēriņa kredītliģumu direktīvas piemērošanai, un tāpēc varēja pieteicējai radīt palāvību par to, kā ir interpretējama Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļa. Senāts lietā Nr. SKA-1006/2019 nolēma uzdot prejudiciālos jautājumus Eiropas Savienības Tiesai tieši tāpēc, ka no minētajām vadlīnijām izriet, ka kredīta kopējās izmaksas patērētājam aptver arī kredīta pagarināšanas izmaksas, ko apstiprināja arī Eiropas Savienības Tiesa, atbildot uz prejudiciālo jautājumu.

[25] Pieteicēja kasācijas sūdzībā arī nepiekrīt apgabaltiesas secinājumam, ka pieteicēja, piedāvājot patērētājiem kreditēšanas liģumus ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļai neatbilstošām kredīta kopējām izmaksām patērētājam, ir īstenojusi profesionālajai rūpībai neatbilstošu komercpraksi, kas būtiski negatīvi ietekmējusi patērētāju ekonomisko rīcību.

Senāts jau iepriekš šajā spriedumā atzina, ka, jau sākot no 2016.gada janvāra, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs bija paudis skaidru un konsekventu viedokli par minētajā tiesību normā lietotā jēdziena „kredīta kopējās izmaksas patērētājam” tvērumu, proti, to, ka minētais jēdziens aptver arī kredīta pagarināšanas izmaksas. Savukārt tas, ka līdz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdim vēl saglabājās zināmas neskaidrības par to, kā tieši ir aprēķināmas kredīta

kopējās izmaksas patērētājam kredīta pagarināšanas gadījumā, pats par sevi nenozīmē, ka par atbilstošu būtu atzīstama pieteicējas rīcība, kredīta kopējo izmaksu patērētājam aprēķinā vispār neiekļaujot kredīta pagarināšanas izmaksas. Šāda pieteicējas rīcība acīmredzami neliecina par tādu rūpību, ko no patērētāju kredītešanas nozares profesionāļa pamatoti varētu sagaidīt patērētājs, jo ir saprātīgi pieņemt, ka nozares profesionālis ievēros konkrētajai komercdarbības nozarei izvirzītās prasības (sal. *Senāta 2019.gada 29.novembra sprieduma lietā Nr. SKA-438/2019 (ECLI:LV:AT:2019:1129.A420201516.5.S) 8.punkts*). Līdz ar to Senāts nekonstatē apgabaltiesas pieļautas kļūdas, tiesai atzīstot, ka pieteicējas īstenotā komercprakse neatbilda profesionālajai rūpībai.

Pieteicēja arī norāda, ka tiesa, atzīstot pieteicējas komercpraksi par patērētāju ekonomisko rīcību negatīvi ietekmējošu, neesot ņēmusi vērā, ka patērētājiem pirms vienošanās par kredīta pagarināšanu noslēgšanas bija pieejama visa nepieciešamā informācija (tostarp informācija par kredīta pagarināšanas komisijas maksu), lai pieņemtu uz informāciju balstītu lēmumu vai nu par kredīta atmaksu noteiktajā termiņā, vai tā termiņa pagarināšanu. Tomēr Senāts nesaskata, ka šie argumenti paši par sevi ļautu izdarīt secinājumu, ka pieteicējas īstenotā komercprakse nav būtiski negatīvi ietekmējusi patērētāju ekonomisko rīcību saistībā ar darījumu (proti, izvēles izdarīšanu attiecībā uz kredīta pagarināšanu). Jāņem vērā, ka pieteicēja patērētājiem piedāvāja iespēju pagarināt kredīta termiņu, par šo pakalpojumu maksājot lielāku komisijas maksu, nekā pieļāva tiesību normas, kaut arī, kā jau minēts, patērētāji no pieteicējas kā patērētāju kredītešanas nozares profesionāļa saprātīgi varēja sagaidīt, ka visi ar kredītu saistītie maksājumi ir noteikti atbilstoši tiesību normām. Tāpēc, pat ja patērētājiem bija pieejama informācija par kredīta pagarināšanas komisiju, patērētājiem būtībā nebija zināms, ka tā neatbilst tiesību normās noteiktajiem kredīta kopējo izmaksu ierobežojumiem. Tas nozīmē, ka patērētājiem, nonākot situācijā, kurā tie nevarēja atmaksāt saņemto kredītu, faktiski bija jāizdara izvēle starp kredīta atmaksu noteiktajā termiņā vai arī kredīta termiņa pagarināšanu, par to maksājot lielāku komisijas maksu, nekā pieļāva tiesiskais regulējums. Šajā kontekstā arī nevar ignorēt, ka vidusmēra patērētājs, kurš nonāk šādā situācijā, ar lielu varbūtību ir persona, kas atrodas finansiālās grūtībās un kuras faktiskās iespējas izdarīt vienu vai otru no minētajām izvēlēm būtībā ir ierobežotas, jo tai gluži vienkārši nav finanšu līdzekļu, ar kuriem kredītu atmaksāt. Šādos apstākļos Senāts nesaskata pamatu atzīt par nepareizu apgabaltiesas secinājumu, ka pieteicējas īstenotā komercprakse ir negatīvi ietekmējusi patērētāju ekonomisko rīcību. Minēto iemeslu dēļ ir nepamatoti argumenti, ka apgabaltiesa ir nepareizi piemērojusi Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 4.panta otrās daļas 1.punktu.

[26] Pieteicēja kasācijas sūdzībā argumentējusi, ka apgabaltiesa Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.²panta pirmo daļu ir iztulkojusi neatbilstoši tās mērķim. Proti, pieteicēja norādījusi, ka tā 2016.gada 19.septembra vēstulē centram bija apņēmusies labprātīgi ieviest centra prasītās izmaiņas saistībā ar kredīta pagarināšanas komisiju noteikšanu. Turklāt centrs pieņēma lēmumu par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu pieteicējai patērētāju kredītešanas pakalpojumu sniegšanai uz nenoteiktu laiku ar nosacījumu, ka pieteicēja novērsīs izskatāmajā lietā centra konstatēto pārkāpumu, un pieteicēja visas centra prasītās izmaiņas bija labprātīgi ieviesusi. Neskatoties uz minēto, centrs aicināja pieteicēju rakstveidā apņemt izdarīt izmaiņas kredīta pagarināšanas komisijas apmēros un aprēķināšanas kārtībā. Minēto apstākļu dēļ pieteicēja uzskata, ka centrs pieteicējai soda naudu faktiski piemērojis par

rakstveida apņemšanās neiesniegšanu. Līdz ar to pieteicējas ieskatā lēmums par soda naudas piemērošanu pieteicējai neesot ne efektīvs, ne samērīgs, ne arī preventīvs.

Senāts minētos argumentus atzīst par nepamatotiem.

Tas, ka pieteicēja centram bija norādījusi, ka tā apņemas nodrošināt komercprakses atbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 2.³daļai, būtībā ir vērtējams kā informācijas sniegšana centram par pieteicējas plāniem komercprakses īstenošanā nākotnē. Līdz ar to centrs pamatoti prasīja pieteicējas apsoliņuma izteikšanu likumā noteiktajā formā un kārtībā. Savukārt licencē ietvertais nosacījums par nepieciešamību novērst centra konstatēto pārkāpumu ir vērsts uz nākotni – ar šā nosacījuma ietveršanu licencē pieteicējai būtībā ir darīts zināms, ka gadījumā, ja tā pārkāpumu nenovērsīs, tā nākotnē vispār nevarēs sniegt kreditēšanas pakalpojumus patērētājiem. Taču tas pats par sevi nenozīmē, ka pieteicēja tikusi atbrīvota no pienākuma izbeigt pagātnē izdarīto pārkāpumu, kas konstatēts tieši izskatāmā administratīvā procesa ietvaros, vai ka pieteicēja varēja paļauties, ka tai par šo pārkāpumu netiks piemērota soda nauda, ja tā izvēlēsies neizmantojot Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.¹pantā paredzēto iespēju iesniegt centram rakstveida apņemšanos.

Līdz ar to Senāts nesaskata, ka, piemērojot pieteicējai soda naudu, nebūtu sasniegts Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.²panta pirmās daļas mērķis – tieši pretēji, šāds lēmums pieņemts tieši tāpēc, lai pieteicēja turpmāk apzinātos, ka tiesību normu pārkāpumi patērētāju tiesību aizsardzības jomā nav pieļaujami, un, šādā aspektā raugoties, pārsūdzētais lēmums ir gan efektīvs, gan samērīgs, gan arī preventīvs.

[27] Rezumējot minēto, pieteicēja kasācijas sūdzībā nav norādījusi tādas apgabaltiesas pieļautus materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumus, kas būtu pamats pārsūdzētā sprieduma atcelšanai. Līdz ar to pārsūdzētais apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, bet pieteicējas kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2018.gada 30.maija spriedumu, bet SIA „DelfinGroup” kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

(paraksts)
D. Makarova

(paraksts)
V. Krūmiņa

(paraksts)
I. Višķere

NORAKSTS PAREIZS

Senāta Administratīvo lietu departamenta

senatore

Rīgā 2021.gada 28.janvārī

D. Makarova